

Bibliodrama i krigets skugga våren 2022

Kerstin Jurdell och Gunilla Hedin har sedan flera år arbetat med Bibliodrama i Svenska kyrkan Gröndal. I den här artikeln beskriver de hur de arbetar, samt vad som hände denna turbulenta vår med de bibeltexter som spelades upp.

Den undran vi har haft under våren 2022 är hur coronapandemins efterdyningar och krigsutbrottet i Europa skulle kunna hanteras i ljuset av Bibelns berättelser, genom Bibliodrama. Vi har en stark tilltro till att den existentiella, mångtusenåriga visdom som de bibliska texterna innehåller, även idag har ett angeläget budskap om hur vi kan få styrka att leva ett liv som är fyllt av både lidande och glädje. Genom kroppsliga erfarenheter, känsla och fantasi kring rollfigurerna, kan deltagare dessutom få stöd att hantera samhällsliga och personliga utmaningar i livsprocessen.

Vad är Bibliodrama?

Först en kort beskrivning av vad Bibliodrama är. Metoden har som inriktning, förutom att läsa bibeltexter och diskutera dessa, att spela en improviserad berättelse under ledning av en dramaregissör. I Sverige finns en förening, Bibliodramasällskapet, som utbildar i metoden. Dock finns det skillnader mellan Bibliodramasällskapet's tillämpning av Bibliodrama och det arbetssätt vi har. Vi uppfattar att olikheten beror på vilken tradition som gestaltningen av bibeltexterna vilar på. Vår utgångspunkt är den tradition som kommer från den rumänsk-amerikanske psykiatern Jacob Levy Moreno, där filosofin och grunderna i metodiken har

benämnts psykodrama samt sociodrama. Jungiansk religionspsykologi samt teologisk kunskap har även påverkat våra dramen.

Metodiken innebär att regissören (eller en kamrat i smågruppsform) hjälper deltagaren att leva sig in i den roll som är vald genom frågor om "vem man är". Vilket slags Maria, vilket slags lärjunge, etc. Detta innebär att gruppen ges stora möjligheter att själva tolka rollfigurerna inom ramen för berättelsen. Berättelsen är improviserad och kan även ändras under spelets gång. Nya scener kan också tillkomma, oftast på initiativ av regissören. Avsikten med spelen är att levandegöra

historierna för nutidens och gruppens behov och förståelse. Därmed skapas förhoppningsvis även möjligheten till en läkande process, samt möjlighet till ökad förståelse och kunskap om bibeltexten. Detta utan att någon säger sig äga "sanningen". Efter spelet delar alla med sig av hur det var att spela rollen samt (om man vill) vilka egna erfarenheter som spelets innehåll kan ha aktualiserat.

Vi har bjudit in till Bibliodrama genom sedvanlig information kring kyrkans verksamhet samt genom nätverkande. Inga krav finns på kontinuerligt deltagande, men det har alltmer utkristalliserats en kärna av återkommande deltagare. Under våren närvarade vid varje tillfälle runt sju personer, huvudsakligen äldre kvinnor (vi träffas dagtid). Vi träffas sex gånger varje termin. Varje tillfälle omfattar två och en halv timme, vilket inkluderar kaffe med smörgåspaus. Vi har en sekretessregel, vilket innebär att deltagare kan vara personliga och veta att deras erfarenheter inte pratas om utanför gruppen.

Innan terminens första träff har vi bestämt en kursplan med olika bibeltexter som Gunilla väljer ut, och Kerstin får tycka till om. Texterna kan vid behov bytas ut. Under våren skedde det vid ett tillfälle då det kom ett spontant förslag på en berättelse från en deltagare. Då tog vi vara på det förslaget. Deltagarna har ibland önskat få veta vilken text som kommer att behandlas nästa gång, men inte alltid.

Vad som spelat stor roll är förstås ledarnas bakgrund. Gunilla som präst och Kerstin som psykodramaregissör representerar kompletterande kunskaper. Gunilla har sedan tidigare utbildning i teatervetenskap och pedagogiskt drama, och Kerstin är socionom, högskolelärare i socialt arbete och religionsvetenskap, samt psykoterapeut.

Acceptans och värme under vårens träffar

1, Under vårens första träff hade vi valt att gestalta berättelsen om den förlorade sonen. Handlingen i korthet: En fader med två söner ställs inför att den yngre sonen önskar få ut sitt arv innan faderns död, då han vill lämna familjen och ge sig av i världen. Sonen får sitt arv och ger sig av, men misslyckas totalt och väljer att återvända utblottad och ångerfull efter att ha levt i

sus och dus. Fadern välkomnar honom trots detta med öppna armar och ställer till med fest.

I vårt spel blev det tydligt hur den äldre brodern som varit trogen sin fader blir orättvist behandlad av fadern, som visar sådan glädje gentemot en bror som varit illojal. På Kerstins förslag spelades därför ytterligare en scen upp där den hemmavarande brodern fick uttrycka sin känsla av att vara orättvist behandlad till sin far. I scenen visade fadern förståelse och bad om förlåtelse för att han tagit sin äldste son för given och kanske sört den förlorade sonen, så han inte kunde ge den hemmavarande sonen den uppmärksamhet och kärlek han förtjänade. Även rättvisan fick alltså en plats i den sista scenen.

Temat för denna gång var den kristna grundsynen, där kärlek och förståelse finns för den som har gjort fel och som önskar få förlåtelse, men att även rättvisa måste få en plats. I Kerstins roll som psykoterapeut finns tankegången att förändring kräver till att börja med acceptans och värme för den människa som söker hjälp.

2, Nästa gång inleddes med en livlig diskussion om Svenska kyrkans beteende gällande avsättningen av en biskop som varit otrogen. Vi spelade berättelsen om Esau och Jakob från Gamla testamentet: Tvillingar av manligt kön föds. Först Esau, som är rödhårig och luden över hela kroppen, och sedan Jakob. Fadern tycker bäst om Esau som blir en skicklig jägare, men för modern är det Jakob som är älsklingssonen. Hon övertalar Jakob att lura sin far, som blivit blind, att tro att han är Esau. Då ska faderns välsignelse som ger Esau förstfödsrätten i stället falla på Jakob. Den listiga planen lyckas, och Esau blir rasande över detta svek som tar ifrån honom de rättigheter den förstfödde har att härska över sin bror. Han beslutar att döda sin bror Jakob när fadern är död. Men Jakob räddas av modern som skickar bort honom med förhoppning av att vreden kommer att lugna sig så småningom.

Kerstin som regissör valde att fokusera på ledarskapet. Måste en kvinna använda manipulation och lögn för att få makt att bestämma vilken son som är bäst lämpad att ärva ledarskapet av fadern? En av deltagarna uppmärksammade detta tema på ett engagerat sätt. Vi utforskade gemensamt vad vi ansåg att en bra ledare behövde ha för egenskaper. Idéer som uttrycktes var kärlek och rättvisa, och även andlighet. I delandet efter spelet framkom erfarenheter av kyrkliga ledares

skenhelighet där skrämelse för Gud bland annat använts. En tanke hos oss som ledare var att diskussionen kring biskopens ledarskap färgat gruppens process.

Temat för denna träff blev vilka slags ledare vi önskar, och vilka slags ledare vi inte vill ha.

3, Berättelsen vid tredje tillfället var när Jesus lärjungar var ute på sjön en stormig natt, och då fick se Jesus komma gående till dem på vattnet. De blev förskräckta, men Jesus lugnade dem. Petrus sade: "Herre, om det är du, så säg åt mig att komma till dig på vattnet." Jesus gjorde så, och Petrus började gå mot honom men blev rädd när det blåste. Han började sjunka. Han räddades då av Jesus som frågade varför han tvivlade.

Kerstin regisserade spelet utifrån vad vatten kan symbolisera, nämligen känslor i ett jungianskt psykologiskt perspektiv. "Ett stormigt hav" är starka upprörda känslor som stormar inombords. Myten visar att tillit har en avgörande betydelse för att kunna hantera stark upprördhet som hotar att "dränka jaget". Deltagaren som spelade Petrus blev omtumlad och starkt berörd av tanken på att tillit är att kunna hantera stormiga känslor inombords. I denna kunskapssyn på den bibliska berättelsen har nutidens teori av förståelse för symboler stor betydelse. Berättelsen ses som en myt, liknande drömmen, som består av symboler för att uttrycka bilder av psyket.

Temat var att människan kan hantera stormiga känslor genom tillit till något "större än dig själv", vilket för kristna kan betyda Jesus.

4, Inför fjärde tillfället hade kriget i Ukraina brutit ut, och Europa var en helt annan plats där miljoner flyktingar börjat strömma ut från landet. Flyktingströmmarna jämförs med andra världskriget. I kursplanen stod **Kain och Abel**, där orättvisan från Gud (tillvarons yttersta grund) skapar det berömda brodermordet som Kain utför. Gud uppskattar nämligen Abels offergåvor mer än Kains, vilket leder till avund och vrede hos Kain. Han mördar då sin bror Abel. Kain blir för evigt förvisad, men hans liv skyddas av Gud genom ett märke i pannan. Spelet blev oerhört starkt då Rysslands anfallskrig mot broderlandet Ukraina fanns som en mörk bakgrund till dramat. Abel liggande död på scenen visade brutaliteten i avund på grund av upplevd orättvisa, och faran med våld som lösning. Kerstin lade till en scen där Kain

fick tillfälle att möta sin döde bror i "dödsriket". Här utspelades nu spontant en scen av läkning, där Abel inte visade vare sig hämndbegär eller raseri, utan befann sig bortom dessa känslor, lugn och accepterande av vad som hänt. Bröderna kunde mötas, men insikten att Kain för alltid kommer att leva med sin skuld och sitt samvete blev tydlig. Det var märkligt hur starkt detta flertusenåriga tema slog an till samhälls temat att våld och mord åter äger rum i vår närhet, vilket skapar förtvivlan, raseri, rädsla, och även godhet. Genom scenen i dödsriket skapades mer av lugn och förtröstan trots insikten om våldets och mördandets ondska.

Temat blev att "döden" kan innebära en förändring genom kärleken och försoningen.

5, Femte tillfället spelades **Esters hjältinnemyt**: En skurk smider onda planer att lura kungen att judarna är ansvariga för onda handlingar, för att då få tillåtelse att mörda alla judar i landet. Ester som drottning utmanas, trots sin rädsla för att bli dödad av sin make kungen, att genom list avslöja den verkliga skurken och därmed rädda sitt folk, judarna, från utplåning. Hon övertalas till detta handlande av sin fosterfar och kusin Mordokaj.

Deltagarna sattes två och två där en spelade Ester och en Mordokaj. Mordokaj skulle försöka övertala Ester till sitt riskfyllda hjältedåd. Efter att vi fått höra erfarenheten av rollspelen visade det sig att alla i Esters roll åtagit sig att bli hjältinna. Spontant påpekade Kerstin att ingen med andra ord valde att säga nej. En av gruppdeltagarna som inte önskat spela i en liten grupp kommenterade att hon aldrig skulle sagt ja och riskera sitt eget eller sina barns liv "för att rädda folket". Kerstin valde då att utforska "antihjälten" och vilka processer som pågår för att inte vilja axla en hjälteroll. Det lär vara en vanlig roll i samhället.

Temat kan sägas vara att utforska konflikten mellan styrka och svaghet (kanske även föraktet för svaghet) i vår kultur.

6, Sista tillfället spelades bibelberättelsen om hur Maria från Magdala upptäcker att klippgraven där Jesus kropp lagts efter hans död är tom. Hon kommer till grottan och upptäcker att stenen framför grottöppningen har rullats bort, varpå hon hämtar två lärjungar. De konstaterar tillsammans att kvar finns enbart de tygstycken som lindats runt Jesus kropp. Lärjungarna går hem igen, men

Maria står kvar och gråter. Två änglar uppenbarar sig i grottan och berättar att Jesus är återuppstånden. Hon vänder sig om och får syn på vad hon tror är en vakt, men det visar sig vara Jesus, som lugnar henne.

I spelet föreslog Kerstin ytterligare en scen där "döden" får möta den återuppståndne Jesus. I samtalet fanns en kamp om vilken av dessa två roller som människor kommer att vilja tro på. "Döden" är nu besegrad av Jesus, som menar att många människor kommer att välja att tro på honom. Kerstin valde att se scenen som ett symboliskt skeende där kreativitet, förändring och pånyttfödelse har hindrats av en sten som inte tillåtit denna process att äga rum. Men "när en sten faller från mitt hjärta" släpps denna pånyttfödelsekraft fram och skapar en ny möjlighet. "Döden" i en förändring där allt var gömt, instängt och förstelnat kommer till nytt liv igen. **Temat är att döden i en förändringsprocess kan besegras genom att komma förbi hinder och förstelning.**

Bäddat för tillit

Ur ett religionspsykologiskt perspektiv lade vi märke till en förändringsprocess under terminen: från en start som bäddade för tillit sysslade gruppen alltmer med att kunna hantera mänskliga och plågsamma erfarenheter

av avund och våld. För detta behövs ett skickligt och etiskt ledarskap hos såväl individer som gruppleddare och i samhället. Det krävs tillit för att bemästra tunga, svåra känslor som annars hotar att förlama livsprocessen. Under vårens Bibliodramaträffar synliggjordes hjältens roll för att kunna besegra det onda. Det uppstod också en insikt om att vi nog alla bär på förstelnade mönster som kan hindra oss från att hantera trauma och smärta. Att mjuka upp dessa förstelnade mönster är nödvändigt för att kunna leva ett liv i tillit och kärlek. Dessa insikter växte fram mot en fond av starka, mörka, samhällseliga processer av sjukdom, död, krig och klimatångest. Nutidens svenska sekulära samhälle har skapat ett existentiellt armod som kan bemötas genom att levandegöra de tusenåriga berättelserna i Bibeln. Vi menar att Bibliodrama ger möjligheten att leva sig in i bibelns texter på ett sätt som är till hjälp för att hantera individens existentiella utsatthet.

Gunilla Hedin

Präst i Svenska kyrkan
Fil. mag drama-teater-film

Kerstin Jurdell

Psykodramaregissör
Socionom, fil.mag
Steg 1 psykoterapeut